Латинін Микола,
ORCID ID 0000-0002-7917-4518
E-mail: m.a.latynin@gmail.com

Харченко Тетяна,
ORCID ID 0000-0002-3446-6533
E-mail: tetyana_22_82@ukr.net

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

[https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3\(9\)-68-86](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-3(9)-68-86)

Анотація. У статті обґрунтовано важливість забезпечення результативності функціонування фінансово-економічного механізму державного регулювання (далі – ФЕМ ДР) сталого розвитку аграрного сектору економіки України як одного з пріоритетних напрямів реалізації економічної політики. Досліджено різновекторні підходи до визначення сутності та складових елементів ФЕМ ДР зазначеної галузі. Підтверджено існування тісного зв'язку між напрямками реалізації економічної політики розвитку вказаного сектору та її фінансовим забезпеченням, що визначає необхідність імплементації різновекторних заходів державної підтримки розвитку аграрного сектору та забезпечення їх належного фінансування. Обґрунтовано визначення економічної складової як базового концепту фінансово-економічного механізму державного регулювання розвитку цього сектору, враховуючи актуальні фінансові інструменти. Встановлено відсутність сталої тенденції щодо щорічних обсягів фінансування програм підтримки аграрного сектору в межах реалізації діючого ФЕМ ДР. Визначено позитивну динаміку удосконалення методів прямої державної підтримки, в тому числі й дрібних сільськогосподарських товаровиробників, на противагу багаторічній практиці підтримки великих суб'єктів господарювання аграрного сектору (через реалізацію непрямих методів державної підтримки). Обґрунтовано існування тенденції щодо постійних змін підходів до пріоритетних напрямів державної підтримки розвитку зазначеного сектору, що, відповідно, ускладнює організаційну складову щодо донесення інформації безпосередньо до суб'єктів господарювання аграрного сектору про умови та строки отримання підтримки в розрізі діючих програм. Підтверджено негативний вплив вказаного фактора на

результативність функціонування фінансово-економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору. Окреслено позитивні зміни в частині розширення напрямів державної підтримки в 2021 році, котрі спрямовані на забезпечення досягнення результативності концептуальних складових сталого розвитку аграрного сектору: економічної, екологічної, соціальної.

Ключові слова: результативність, державне регулювання, фінансово-економічний механізм, сталий розвиток, аграрний сектор.

Постановка проблеми. Досягнення результативності функціонування фінансово-економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору є одним із ключових напрямів реалізації економічної політики країни. Зазначена система є складноструктурованою, адже включає регулюючі складники аграрної та економічної політики і фінансові інструменти. Наявність низки різновекторних структурних елементів, поглиблення взаємодії між ними, зміни зовнішнього оточення, потреба в узгодженні чинної політики із європейськими вимогами та стандартами, дієві процеси децентралізації, відкриття ринку землі тощо визначають необхідність моніторингу результативності функціонування фінансово-економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору та внесення корегувань з урахуванням нових викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Імплементация ефективних інструментів державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки країни завжди була в полі зору досліджень наукової спільноти. Постійні зміни як внутрішнього, так і зовнішнього середовища країни зумовлюють виклики в частині необхідності адаптації дієвих інструментів державної підтримки аграрного сектору відповідно до визначених векторів економічної політики країни та наявного фінансового підґрунтя.

Л. Свистун., Ю. Попова та К. Штепенко дослідили питання державного регулювання аграрного сектору в контексті забезпечення завдань сталого розвитку та визначили такі напрями державної підтримки, як: цінове регулювання, компенсація витрат, підтримка доходів виробників сільськогосподарської продукції, регулювання аграрного ринку,

сприяння розвитку виробничої структури, регіональна політика, макроекономічна політика. Реалізація заходів у розрізі окреслених напрямів, на думку авторів, надасть можливість досягти позитивних зрушень в частині зростання кількості дрібних та середніх виробників, запровадження методів сталого виробництва, скорочення відходів і підвищення ефективності використання природних ресурсів та забезпечить досягнення визначених індикаторів економічної й соціальної безпеки держави [1].

У напрацюваннях щодо державного регулювання сталого розвитку аграрного природокористування варто приділити увагу сутності та елементам фінансово-економічного механізму регулювання природокористування, досліджених О. Одношевною. Так, авторка визначила, що фінансово-економічний механізм доцільно розглядати з позиції управління фінансами, враховуючи її належність до фінансової системи країни, що вказує на провідну роль фінансової політики країни, а не економічної. Елементами цього механізму, на її думку, є фінансові форми й методи, інструменти та важелі впливу, реалізація яких сприяє досягненню кількісних та якісних параметрів соціально-економічного розвитку суспільства, а фінансове забезпечення формується за рахунок власних ресурсів, кредитних ресурсів та зовнішнього фінансування [2, с. 177–178].

Щодо підходів, орієнтованих на провідну роль фінансової складової, також слід зауважити, що Ю. Алескерова визначила фінансове забезпечення та фінансове регулювання як ключові підсистеми фінансового механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору, котрі безпосередньо впливають на економічну ситуацію в країні. На її думку, функції державного регулювання розвитку аграрного сектору мають бути розподілені на економічну, соціальну, екологічну, інноваційну та інформативну, а їх завданням є координація та спрямованість на виконання конкретних завдань [3, с. 330].

О. Лемішко розглянув аспекти державної фінансової політики відтворення капіталу в аграрному секторі та обґрунтував аграрну й фінансову політику як складники економічної політики держави. Він окреслив наявність методів

прямого та опосередкованого впливу, реалізація яких і виступає базисом формування взаємодії між досліджуваними складниками. У структурі прямих методів здійснюється бюджетне фінансування шляхом надання субсидій та дотацій сільськогосподарським виробникам, здешевлення вартості кредитних ресурсів, фінансування програм підтримки, компенсації лізингових платежів. У складі непрямих методів реалізації фінансової політики передбачено впровадження фіскальних та фондových інструментів [4, с. 149–150].

Під час дослідження основних умов, що мали бути враховані в межах реалізації фінансово-економічного механізму державного регулювання аграрного сектору, В. Черкаська визначила важливість розгляду як базової одиниці, котра характеризує галузь, окреме підприємство. Вона зазначила, що саме на рівні галузі мають формуватись мотиваційні механізми для забезпечення досягнення показників розвитку, які тісно корелюють із вкладеними фінансовими ресурсами бюджетної підтримки. Також вона обґрунтувала пріоритетність досягнення якісних змін, котрі можуть визначатись шляхом оцінки майбутньої вигоди підприємств аграрної сфери в умовах змін економічних умов господарювання [5, с. 190–196].

Ураховуючи безпосередню залежність функціонування аграрного сектору від діючої економічної політики країни, обґрунтованим є розгляд фінансово-економічного механізму державного регулювання аграрного сектору з орієнтацією на економічну складову. В цьому контексті важливим є досягнення показників розвитку через індикатори якісних змін, таких як: залучені інвестиції, кількість зайнятого населення в галузі, обсяги експорту готової продукції тощо. А. Ужва щодо підходів до визначення сутності економічного механізму зауважує, що саме механізм виступає комплексним інструментом реалізації державної економічної політики та передбачає впровадження певних важелів регулювання, котрі забезпечать корегування діючих ринкових законів у потрібному державі напрямі для досягнення стратегічних орієнтирів розвитку. Індикаторами результативності функціонування економічного механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору повинні бути визначені не лише економічні

чинники, а й екологічні та соціальні [6, с. 43–45].

А. Зеленський та О. Краснолуцький звертають увагу на наявність зв'язку між поняттями державна підтримка, державне регулювання та фінансове регулювання, котрі в деяких дослідженнях ототожнюються. Ця тенденція є повністю обґрунтованою, адже державне регулювання здійснюється через залучення фінансових ресурсів у межах надання державної підтримки. Також автори обґрунтували механізм державного регулювання аграрного сектору економіки, в якому визначили методи бюджетно-податкового, грошово-кредитного й цінового регулювання та інструменти реалізації, такі як: відшкодування ПДВ, єдиний податок, бюджетні дотації, здешевлення кредитів і страхових платежів, банківські кредити, нетрадиційні форми кредитування, регулювання споживчих та закупівельних цін [7, с. 27–28]. Під час огляду напрямів державної підтримки у структурі фінансово-економічного механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору Л. Пронько та Н. Кулик визначили найбільш результативними такі: безвідсоткові кредити надані суб'єктам господарювання аграрного сектору за рахунок коштів державного бюджету, пільгові умови оподаткування, списання й реструктуризація боргів, відшкодування витрат на придбання техніки та обладнання [8, с. 27–28]. Загалом досліджені авторами методи та інструменти державної підтримки аграрного сектору були частково або повністю імплементовані у фінансово-економічний механізм державного регулювання розвитку аграрного сектору.

У рамках удосконалення інструментів державного регулювання розвитку аграрного сектору П. Пуцентейло проаналізував заходи, що забезпечують реалізацію таких видів державної підтримки, як субсидії на відшкодування витрат суб'єктів господарювання аграрного сектору, державні цільові програми, субсидії на підтримку розвитку галузей аграрної сфери, та визначив необхідність перегляду діючих методів в частині запровадження фінансування в межах окремих проєктів сільськогосподарських виробників, котрі будуть проходити відбір за чітко визначеними критеріями, що, відповідно, дозволить розширити можливості дрібних

сільськогосподарських виробників щодо отримання державної підтримки [9, с. 260–262]. У запропонованому підході наголошується на необхідності впровадження кардинальних змін до чинного фінансово-економічного механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору.

О. Панухник класифікує механізм державної підтримки розвитку аграрного сектору за такими напрямками: бюджетний та позабюджетний механізм, короткостроковий та довгостроковий механізм, регіональний та індивідуальний. Також автор визначив сутність механізму державної підтримки аграрного сектору як сукупність інструментів і важелів впливу пільгового фінансування найбільш вразливих суб'єктів господарювання та галузей аграрної сфери [10, с. 6–7].

На підставі аналізу встановлена наявність різновекторних підходів до визначення сутності та складових елементів фінансово-економічного механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору. Ця тенденція зумовлена наявністю тісного зв'язку між напрямками реалізації економічної політики розвитку вказаного сектору та її фінансовим забезпеченням, адже досягнення ефективної взаємодії зазначених складових передбачає імплементацію різновекторних заходів державної підтримки розвитку аграрного сектору та їх належне фінансування. Вважаючи досліджені тенденції обґрунтованими, є визначення як базового концепту фінансово-економічного механізму державного регулювання розвитку аграрного сектору економічної складової з урахуванням актуальних фінансових інструментів. Це теж передбачає поглиблення роботи щодо встановлення результативності заходів державної підтримки діючого фінансово-економічного механізму.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення результативності функціонування фінансово-економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України.

Методи дослідження. Для реалізації завдання були використані методи аналізу та синтезу (узагальнення підходів до визначення сутності та складових елементів ФЕМ ДР сталого розвитку аграрного сектору економіки України), монографічний (поглиблене вивчення методів та інструментів

ФЕМ ДР сталого розвитку аграрного сектору), кореляційно-регресійний аналіз (встановлення щільності зв'язку обсягів фінансової підтримки розвитку аграрного сектору економіки України в досліджуваному часовому періоді та формування прогнозного вектора розвитку), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків).

Виклад основного матеріалу. Частка аграрного сектору в структурі валового внутрішнього продукту України в 2019 р. склала 9%, а частка зайнятого населення в сільському господарстві – приблизно 14% [11, с. 5]. Аналізуючи результати експорту продукції за підсумками 2020 р., слід зазначити, що найбільшу питому вагу, а саме 45,1%, складає продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості. При цьому зауважимо, що наступною за вагомістю в загальній структурі експорту є продукція металургійного комплексу, частка якого склала 18,3% [12]. Отже, важливість динаміки сталого розвитку аграрного сектору в розбудові економіки України є очевидною.

Для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки України доцільним є проведення аналізу результативності функціонування чинного фінансово-економічного механізму державного регулювання, визначення напрямів удосконалення фінансових інструментів та економічних методів державного регулювання з урахуванням викликів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища країни. З огляду на напрями державної підтримки, котрі забезпечують реалізацію відповідного фінансово-економічного механізму, визначено низку підходів та інструментів, таких як: заходи цінового регулювання; субсидії, спрямовані на розвиток рослинництва та тваринництва; цільові програми підтримки, в тому числі й програми, орієнтовані на здешевлення кредитних ресурсів. Варто зазначити, що дієві інструменти фінансово-економічного механізму були сформовані відповідно до впроваджених законодавчих ініціатив та чинної економічної політики.

Також слід зауважити, що на сьогодні найбільша увага зосереджена на реалізації фінансово-кредитних інструментів в частині здешевлення вартості кредитних ресурсів. У цьому

контексті важливим є забезпечення синергії між дієвими програмними продуктами банківського кредитування та заходами державної підтримки. Крім того, варто наголосити на важливості формування державної політики щодо розширення можливостей банківських продуктів довгострокового кредитування. Так, за результатами аналізу сфери банківського кредитування суб'єктів господарювання аграрного сектору, в середньому за 2015–2020 роки, визначено найбільшу частку кредитів, а саме: близько 50%, наданих на період від одного до п'яти років. При цьому 39% складають короткострокові кредити і лише 11% кредитних ресурсів було надано на умовах довгострокового погашення [11, с. 6]. Вказана динаміка негативно впливає на можливості фермерських господарств щодо отримання кредитних ресурсів на довгостроковий термін. Для таких суб'єктів господарювання це вкрай важливо, адже в структурі довгострокового капіталу частка власного капіталу складає майже 90%. Досліджена характеристика підтверджує важливість удосконалення існуючих підходів та інструментів фінансово-економічного механізму задля здешевлення вартості кредитних ресурсів.

Представлені інструменти державної підтримки розвитку аграрного сектору спрямовані на формування мотиваційних та стимулюючих чинників щодо активізації діяльності суб'єктів господарювання цього сектору, підвищення результативності їх діяльності та конкурентоспроможності. Враховуючи прямий зв'язок між інструментами фінансово-економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України та їх інституційним забезпеченням, окреслимо ключові нормативно-правові акти, котрі забезпечують їх імплементацію.

Рамковими документами, що регламентують напрями державної підтримки розвитку аграрного сектору, є закони України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» [13], «Про державну підтримку сільського господарства України» [14], розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року» [15],

постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів» [16].

У пункті 42 розділу VI Бюджетного кодексу України встановлено, що у 2017–2021 рр. щорічний обсяг коштів Державного бюджету України, які спрямовуються на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, становить не менше 1% випуску продукції у сільському господарстві [17]. За результатами порівняльного аналізу за період 2017–2020 рр. визначено тенденцію щодо невиконання зазначеного співвідношення. Так, у 2017 р. частка видатків Державного бюджету України на підтримку розвитку агропромислового комплексу в обсязі випуску продукції сільського господарства становила 0,77%, в 2018 р. – 0,51%, в 2019 р. – 0,71% та в 2020 р. – 0,74%, що зумовлено відсутністю позитивної динаміки видатків державного бюджету на фінансування заходів підтримки розвитку аграрного сектору.

Рисунок 1 – Динаміка обсягів фінансування Програм підтримки розвитку аграрного сектору, затверджених у Державному бюджеті України, 2014–2019 рр.

Джерело: побудовано авторами

Розглянемо більш детально динаміку фінансування програм державної підтримки (фінансуються за рахунок коштів загального та спеціального фондів Державного бюджету України), котра представлена на рис. 1. Як базовий визначено 2014 р., обсяг фінансування програм підтримки розвитку аграрного сектору у зазначеному році склав 2 424,7 млн гривень.

Представлені на рис. 1 дані вказують на коливальний характер ланцюгових та базових темпів росту, що, відповідно, обумовлено відсутністю сталої динаміки обсягів фінансування програм підтримки розвитку аграрного сектору, котрі фінансуються за рахунок Державного бюджету України. Негативна динаміка є наслідком постійних трансформацій в частині зміни державних програм підтримки аграрного сектору та зменшення обсягів їх фінансування (або взагалі їх відсутності) за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України. Аналізуючи стан фінансування програм державної підтримки аграрного сектору, слід відмітити динаміку зростання обсягів фінансування й, відповідно, ланцюгового та базисного темпів росту в 2017 р. порівняно з 2015 р. та 2016 р., що зумовлено впровадженням механізму бюджетної дотації. Найбільший обсяг фінансування державних програм підтримки аграрного сектору встановлено в 2019 р. на рівні 5 963,3 млн грн, з яких 5 909,0 млн. грн за рахунок загального фонду Державного бюджету України (з яких: 3500,0 млн грн – 2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва») та 54,3 млн грн – кошти спеціального фонду. Інша динаміка визначена в 2020 р., де співвідношення обсягів фінансування із загального та спеціального фонду Державного бюджету України склало, відповідно, 3 417,0 млн. грн та 2 067,0 млн гривень. Із них 2 млрд грн складають кошти спеціального фонду Державного бюджету України, спрямовані на компенсацію процентних ставок, за якої вони можуть зменшити сплату базової процентної ставки до рівня з 9 до 7, або 5, відсотків річних [18].

Проведений аналіз виконання програмних результатів фінансової підтримки аграрного сектору засвідчив про відсутність сталої тенденції фінансування, що негативно

впливає на прийняття управлінських рішень в системі державного регулювання розвитком аграрного сектору. Хоча реалізація програмно-цільового підходу в системі управління розвитком аграрного сектору має свої переваги, проте зазначена динаміка вказує на необхідність забезпечення фінансування згідно із затвердженими в Державному бюджеті України обсягами та вчасного надання інформації можливим отримувачам коштів державної підтримки. Розглянемо наявність зв'язку в розрізі затверджених обсягів фінансування державної підтримки в досліджуваному часовому вимірі.

Представлені на рис. 2 дані вказують на наявність помітної щільності зв'язку між показниками досліджуваного часового ряду, що також обумовлено варіаційною розбіжністю кількісних значень показників фінансування державних програм підтримки розвитку аграрного сектору протягом аналізованого періоду. При цьому лінійне рівняння регресії визначає вектор розвитку фінансової підтримки аграрного сектору в прогнозному періоді 2021–2022 роки.

Рисунок 2 – Лінійна залежність обсягів фінансової підтримки розвитку аграрного сектору економіки України, 2014–2019 рр.

Джерело: складено авторами

Загалом найбільші обсяги в структурі фінансування державної підтримки розвитку аграрного сектору в 2020 р. становлять:

- 1 200,00 млн грн (загальний фонд) – фінансова підтримка заходів у агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів. Затверджений обсяг фінансування;

- 1 000,00 млн грн (загальний фонд) – державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції;

- 2 000,00 млн. грн (спеціальний фонд) – надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва, що надається через Фонд розвитку підприємництва, шляхом компенсації процентної ставки для суб'єктів підприємництва, які, зокрема, здійснюють свою діяльність в аграрній галузі [19].

Указана динаміка надає змогу визначити домінування кредитних інструментів у структурі діючого фінансово-економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України в 2020 р. Використання цього інструментарію надає можливість досягти росту кількісних показників щодо суб'єктів господарювання аграрного сектору, котрі скористались таким видом фінансової підтримки, проте не забезпечує якісного підґрунтя для розвитку дрібних сільськогосподарських підприємств.

Окремо слід зазначити про розширення напрямів державної підтримки аграрного сектору на 2021 рік та визначення загальних умов щодо їх отримання. Так, обсяг фінансування чинних програм (часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва; фінансова підтримка заходів у агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів; фінансова підтримка розвитку, садівництва, виноградарства та хмелярства; фінансова підтримка розвитку фермерських господарств; державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції) заплановано на рівні 4,5 млрд грн. Також заплановано фінансування в розмірі 500 млн грн на нові програми державної підтримки аграрного сектору, до складу яких увійшли:

- державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції;
- відшкодування втрат від повного пошкодження посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- державна підтримка сільгоспвиробників, які використовують меліоровані землі;
- державна підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції;
- державна підтримка виробників картоплі;
- державна підтримка сільгоспвиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь (гречка) [20].

Ключовими умовами отримання державної підтримки, починаючи з 2021 р., є обмеження її обсягу одному суб'єкту господарювання в розмірі не більше ніж 10 тис. розмірів мінімальної заробітної плати на 1 січня кожного року (для 2021 р. – 60 млн грн). У частині розширення кола отримувачів державної підтримки до складу сільськогосподарських товаровиробників, потенційних отримувачів підтримки, увійшли юридичні особи незалежно від юридично-правової форми та форми власності і фізичні особи – суб'єкти господарювання. При цьому обов'язковою умовою є відсутність піврічної заборгованості перед бюджетом станом на перше число місяця, в якому ухвалюється рішення про надання допомоги, та порушених справ про банкрутство; реципієнт не повинен перебувати у стані ліквідації. Також обов'язковою умовою надання державної підтримки в разі обмеженості фінансування є дотримання принципу пропорційності, котрий передбачає рівний розподіл коштів між усіма заявниками. Окреслені ініціативи мають позитивну динаміку в частині формування нового вектора розвитку державної підтримки аграрного сектору, проте загальний обсяг фінансування програм у 2021 р., визначений на рівні 5,0 млрд грн, вказує на скорочення фінансування порівняно з показником 2020 р. на 8,8%, а з показником 2019 р. на 16,2% [20].

Висновки та напрями подальших досліджень. На підставі аналізу результативності діючого фінансово-

економічного механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору визначено відсутність постійної тенденції щодо щорічних обсягів фінансування програм підтримки аграрного сектору. Позитивною є динаміка розвитку методів прямої державної підтримки, в тому числі й дрібних сільськогосподарських товаровиробників, на противагу багаторічній практиці підтримки великих суб'єктів господарювання аграрного сектору (шляхом реалізації непрямих методів державної підтримки). До складу чинників, котрі знижують результативність функціонування досліджуваного механізму, слід віднести й постійні зміни підходів до пріоритетних напрямів державної підтримки розвитку аграрного сектору, що, відповідно, ускладнює організаційну складову в частині донесення інформації безпосередньо до суб'єктів господарювання аграрного сектору щодо умов та строків отримання підтримки в розрізі чинних програм. Позитивною є динаміка розширення напрямів державної підтримки в 2021 р., котрі спрямовані на забезпечення результативності концептуальних складових сталого розвитку аграрного сектору (економічної, соціальної, екологічної), та зміна підходу щодо реципієнтів – отримувачів державної підтримки, до складу яких включені як юридичні, так і фізичні особи – суб'єкти господарювання аграрного сектору.

Однак невирішеним залишається питання щодо формування моніторингових індикаторів оцінки результативності чинних програм державної підтримки розвитку аграрного сектору в частині досягнення якісних змін, котра має здійснюватись не тільки в розрізі показників, визначених програмами. Саме тому важливим є проведення досліджень з проблематики формування індикаторів розвитку, котрі будуть корелювати з цільовими індикаторами-2030, окресленими Національною економічною стратегією на період до 2030 року для напрямку 9 «Агропромисловий сектор та харчова промисловість», та затвердженими програмними результатами. Розробка системи моніторингових індикаторів оцінки результативності ФЕМ ДР сталого розвитку аграрного сектору надасть можливість проводити системний моніторинг оцінки якісних змін розвитку аграрної сфери.

Список використаних джерел

1. Свистун Л. А., Попова Ю. М., Штепенко К. П. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті забезпечення завдань сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8371> (дата звернення : 31.05.2021).
2. Одношевна О. О. Сутність та елементи фінансово-економічних механізмів забезпечення сталого розвитку аграрного природокористування в умовах ринку. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 8. С. 176–179.
3. Алескерова Ю. В. Державне фінансове регулювання аграрного сектору економіки. *Східна Європа : економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 4(04). С. 328–331.
4. Лемішко О. О. Державна фінансова політика відтворення капіталу в аграрному секторі економіки. *Бізнес Інформ*. 2019. Вип. 6. С. 146–154.
5. Черкаська В. В. Формування сучасних умов державного регулювання розвитку аграрного сектору України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2017. Вип. 2(7). С. 190–196.
6. Ужва А. М. Економічний механізм державного регулювання функціонування регіональних агропромислових комплексів. *Держава та регіони. Серія : Державне управління*. 2015. Вип. 3(51). С. 42–46.
7. Зеленський А. В., Краснолуцький О. В. Сучасна модель державної підтримки аграрного сектору економіки України. *Фінансове забезпечення інноваційних проектів малого та середнього бізнесу : глобальні виклики та українські реалії* : зб. матеріалів І Міжнар. наук.-практ. конф., 7 груд. 2016 р. Київ : КНЕУ, 2016. С. 27–30.
8. Пронько Л. М., Кулик Н. М. Напрями реалізації державної підтримки аграрного сектору економіки в ринкових умовах господарювання. *Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики*. 2019. Вип. 1. С. 23–32.
9. Пуцентейло П. Напрями вдосконалення державної підтримки сільського господарства України. *Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. праць*. 2013. Вип. 36. С. 256–264.
10. Панухник О. В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. Вип. 1. С. 5–10.
11. Мюллер В. Аналіз фінансування сільського господарства в Україні. / *АПД Україна*. URL : <http://www.apd-ukraine.de> (дата звернення : 31.05.2021).
12. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2020 році / *Міністерство економіки України*. URL : <https://cutt.ly/bQZShNM> (дата звернення : 31.05.2021).
13. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України від 17.10.1990 р. №

- 400-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-12#Text> (дата звернення : 31.05.2021).
14. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> (дата звернення : 31.05.2021).
15. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1437-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80#Text> (дата звернення : 31.05.2021).
16. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 300. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення : 31.05.2021).
17. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.08.2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення : 31.05.2021).
18. Держпідтримка АПК-2020 : програми, механізми, терміни. *Інформаційно-аналітичний портал АПК України*. URL : <https://cutt.ly/3QZSx64> (дата звернення : 31.05.2021).
19. Про надання фінансової державної підтримки : постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 р. № 28-2020-п. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення : 31.05.2021).
20. Розподіл держпідтримки АПК у 2021 році з покроковою інструкцією отримання коштів / Agropolit.com. URL : <https://cutt.ly/nQZSQ0e> (дата звернення : 31.05.2021).

References

1. Svystun, L., Popova, Y., Shtepenko, K. (2020). Derzhavne rehuliuвання ahrarnoho sektoru ekonomiky v konteksti zabezpechennia zavdan staloho rozvytku. [State regulation of the agricultural sector in the context of ensuring sustainable development]. *Efektivna ekonomika*. 11. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8371> [in Ukrainian].
2. Odnosheva, O. (2016) Sutnist ta elementy finansovo-ekonomichnykh mekhanizmv zabezpechennia staloho rozvytku ahrarnoho pryrodokorystuvannia v umovakh rynku. [Essence and elements financially - economics mechanisms of providing of steady development of agrarian nature of the use in the conditions of market]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 8, 176–179. [in Ukrainian].
3. Aleskerova, Yu. (2016) Derzhavne finansove rehuliuвання ahrarnoho sektoru

- ekonomiky [State financial regulation agricultural sector]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, 4 (04), 328–331. [in Ukrainian].
4. Lemishko, O. Derzhavna finansova polityka vidtvorennia kapitalu v aharnomu sektori ekonomiky. [The State Financial Policy of Capital Reproduction in the Agricultural Sector of the economy]. *Biznes Inform*, 6, 146–154 [in Ukrainian].
 5. Cherkaska, V. (2017) Formuvannia suchasnykh umov derzhavnoho rehuliuвання розвитку aharnoho sektoru Ukrainy. [Formation of modern conditions of state regulation of the agricultural sector of Ukraine] *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Ser. Derzhavne upravlinnia*, 2 (7). 190–196. [in Ukrainian].
 6. Uzhva, A. (2015) Ekonomichniy mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання funktsionuvannia rehionalnykh ahropromyslovykh kompleksiv. [Economic mechanism of government regulation of functioning of regional agroindustrial complex]. *Derzhava ta rehiony. Ser. Derzhavne upravlinnia*, 3(51), 42–46. [in Ukrainian].
 7. Zelenskyi, A., Krasnolutskyi, O. (2016) Suchasna model derzhavnoi pidtrymky aharnoho sektoru ekonomiky Ukrainy. [Modern model of state support of the agricultural sector of Ukraine's economy]. *Finansove zabezpechennia innovatsiinykh proektiv maloho ta serednoho biznesu: hlobalni vyklyky ta ukraïnski realii, materialiv I Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Financial support of innovative small and medium business projects: global challenges and Ukrainian realities, Proceeding of the 1st International Scientific and Practical Conference]. Kyiv. [in Ukrainian].
 8. Pronko, L., Kulyk, N. (2019) Napriamy realizatsii derzhavnoi pidtrymky aharnoho sektoru ekonomiky v rynkovykh umovakh hospodariuvannia. [Directions of the state support realization for agrarian sector of economy in market conditions management]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 1, 23–32. [in Ukrainian].
 9. Putsenteilo, P. (2013) Napriamy vdoshkonalennia derzhavnoi pidtrymky silskoho hospodarstva Ukrainy. [Directions of improvement of state support for agriculture in Ukraine]. *Torhivlia i rynek Ukrainy: temat. zb. nauk. prats.*, 36, 256–264. [in Ukrainian].
 10. Panukhnyk, O. (2017) Napriamy ta shliakhy transformatsii derzhavnoi pidtrymky subiektiv aharnoi sfery Ukrainy. [System of state support agrarian sector of Ukraine]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, 1, 5–10. [in Ukrainian].
 11. Miuller, V. (2020) Analiz finansuvannia silskoho hospodarstva v Ukraini. [Analysis of agricultural financing in Ukraine] *APD Ukraina*. Retrieved from <http://www.apd-ukraine.de> [in Ukrainian].
 12. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2020 rotsi. [Ukraine's foreign trade in goods and services in 2020]. *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. Retrieved from <https://cutt.ly/bQZShNM> [in Ukrainian].
 13. Law of Ukraine On the priority of social development of the village and agro-industrial complex in the national economy from October 17 1990 № 400-XII.

- Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-12#Text> [in Ukrainian].
14. Law of Ukraine About the state support of agriculture of Ukraine from June 24 2004 № 1877-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> [in Ukrainian].
 15. Appointment of Cabinet of Ministers of Ukraine About approval of the Concept of the State target program of development of agrarian sector of economy for the period till 2022 from December 30 2015 № 1437-p. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 16. Decree of Cabinet of Ministers of Ukraine About the statement of the Order of use of the means provided in the state budget for financial support of actions in an agroindustrial complex by reduction in price of credits from April 29 2015 № 300. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 17. Budget Code of Ukraine from July 8 2010 Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [in Ukrainian].
 18. Derzhpidtrymka APK-2020: prohramy, mekhanizmy, terminy. [State support of APC-2020: programs, mechanisms, terms]. *Informatsiino-analitychnyi portal APK Ukrainy*. Retrieved from <https://cutt.ly/3QZSx64> [in Ukrainian].
 19. Decree of Cabinet of Ministers of Ukraine About providing financial state support from January 24 2020 № 28-2020-п. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 20. Rozpodil derzhpidtrymky APK u 2021 rotsi z pokrokovoiu instruktsiieiu otrymannia koshtiv. [Distribution of state support for agriculture in 2021 with step-by-step instructions for obtaining funds]. *Agropolit.com*. Retrieved from <https://cutt.ly/nQZSQ0e> [in Ukrainian].

**THE EFFECTIVENESS OF THE FUNCTIONING OF THE
FINANCE-ECONOMIC MECHANISM OF THE PUBLIC
REGULATION OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT
OF THE AGRARIAN SECTOR OF THE ECONOMY OF
UKRAINE**

Latinin Nikolay, Kharchenko Tetyana

Abstract. At the article was justified the importance of ensuring the effectiveness of the finance-economic mechanism of public regulation of sustainable development of the agrarian sector of Ukraine's economy. This mechanism is one of the priority directions of the state economic policy realization. Different approaches of definition of the essence and main elements of the finance-economic mechanism of public regulation of sustainable development of the agrarian sector were researched. The close link between the directions of realization of economic policy of development of agrarian sector and their financial maintenance was confirmed. This relationship is determined the necessity of the implement various measures of the state support of the agrarian's sector development and ensure their proper financing. Also, was justified that the base of the finance-economic mechanism of the public regulation of sustainable development of the agrarian sector is economic concept, but financial tools should be included as elements of practical implementation. It was installed lack of a steady trend of the annual funding of programs to support the agricultural sector. The positive changes of the development of methods of direct state support, including small agricultural producers, were defined. This trend has led of the reduction of state support for large agrarian enterprises through indirect methods. One of the current tendencies in sphere of the state support of the agrarian sector is constant change of priority directions of state financing. This situation has a negative influence on the opportunity agrarian enterprises to receive the state support and ultimately reduces the efficiency of implementation of the finance-economic mechanism of the public regulation of sustainable development of the agrarian sector. In finally, were researched positive changes in terms of expanding areas of state support which are implemented this year. Their successful realization will give additional opportunity for different agrarian enterprises and will create conditions for execution conceptual components of sustainable development of the agrarian sector: economic, environmental, social.

Key words: effectiveness, public regulation, finance-economic mechanism, sustainable development, agricultural sector